

“Ρωμηοί και Μουσουλμάνοι”

/ [Αγία Σοφία](#)

Του Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Ἡ τρίτη Ἄλωση τῆς «Ἀγία-Σοφιάς», μέ τήν μετατροπή της ἀπό Μουσεῖο σέ Τζαμί, στίς 24 Ἰουλίου 2020, μέ τήν ἀνοχή, δυστυχῶς, ἡγετῶν μεγάλων Χριστιανικῶν καί Ὁρθοδόξων Κρατῶν, ἀποτελεῖ μιά πρόκληση ἐναντίον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας κέντρο εἶναι ἡ Ἀγία Σοφία καί, δευτερευόντως, ἐναντίον ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Τοῦρκος Πρόεδρος τόν τελευταῖο καιρό ἔκανε συνεχῶς λόγο γιά τόν Μωάμεθ τόν Πορθητή καί καθόλου γιά τόν ἱδρυτή τοῦ Ἰσλάμ, Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος, παρά τίς θρησκευτικές του ἰδέες, ἔδειχνε μιά ἄλλη συμπεριφορά ἐναντι τῶν Ὁρθοδόξων Ρωμηῶν, ὅπως θά δοῦμε στήν συνέχεια.

Μέχρι τόν 16ο αἰῶνα ἡ Αὐτοκρατορία μέ ἔδρα τήν Κωνσταντινούπολη λεγόταν Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία ἢ Ρωμανία, οἱ δέ κάτοικοί της λέγονταν Ρωμαῖοι ἢ Ρωμηοί. Κείμενα τοῦ 14ου αἰῶνος, πού ἔχω ὑπ’ ὄψη μου ἀπό τήν αἰχμαλωσία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ στήν Μικρά Ἀσία, χαρακτηρίζουν τοὺς Ὁρθοδόξους ὡς

Ρωμαίους. Τό δέ γένος δέν λεγόταν Ἑλληνικό ἢ Βυζαντινό, ἀλλά γένος τῶν Ρωμαίων. Πρώτη φορά στήν ἱστορία ὀνομάσθηκε ἡ Αὐτοκρατορία Βυζαντινή τόν 16ο αἰώνα καί ἐκεῖνος πού τήν «βάπτισε» μέ αὐτό τό ὄνομα εἶναι ὁ Ἱερώνυμος Βόλφ τό 1562 μ.Χ.

Ἡ Χριστιανική Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία καθ' ὅλη τήν διάρκεια τῆς ἱστορικῆς της διαδρομῆς εἶχε νά ἀντιμετωπίση διάφορα προβλήματα ἀπό τούς Πέρσες κατ' ἀρχάς καί τούς Ἀραβες στήν συνέχεια καί τελικά ἀπό τούς Ὀθωμανούς.

1. Ἀραβες, Μωάμεθ καί Χριστιανισμός

Ἀραβες λέγονται οἱ κάτοικοι τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου πού εἶναι ἡ πλέον ἐκτεταμένη χερσόνησος στόν κόσμο καί περιλαμβάνει σήμερα τά Κράτη: Σαουδική Ἀραβία, Ὑεμένη, Ὀμάν, Ἀσκάτ, Κουβέϊτ, Κατάρ, Ἀκτή Πειρατῶν, Νήσους Μπαχρεῖν καί Ἄντεν. Ἐπίσης Ἀραβες λέγονται γενικότερα ὅσοι προέρχονται ἀπό τόν λαό αὐτό ἢ ὅσοι φέρουν τήν σφραγίδα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λεγομένων σήμερα Ἀραβικῶν Χωρῶν πού βρίσκονται στήν Ἑγγύς Ἀνατολή καί τήν Βόρειο Ἀφρική. Στούς Ἀραβες συγκαταλέγονται καί οἱ ἐξαραβισθέντες πού ἀνήκουν σέ ἄλλους λαούς.

Ἡ ἀραβική ἱστορία χωρίζεται στήν προῖσλαμική περίοδο, ἡ ὁποία συνήθως ἀπό μουσουλμανικά κείμενα τιτλοφορεῖται ὡς «Χρόνος ἀγνοσίας», «Ἀμαθείας», «Βαρβαρότητας», καί τήν ἰσλαμική περίοδο. Στήν Ἀραβία κατά τήν προῖσλαμική περίοδο παρατηροῦμε πολυθεϊστικά στοιχεῖα, καθώς καί διείσδυση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τήν μορφή τοῦ Ἀρειανισμοῦ, Νεστοριανισμοῦ καί Μονοφυσιτισμοῦ. Ὁ Μωάμεθ ἐπέτυχε τήν ἐνότητα τῶν Ἀράβων καί ἀπό αὐτόν ἀρχίζει ἡ ἔναρξη καί ἡ ἐπέκταση τῆς Ἀραβικῆς Αὐτοκρατορίας (Ἀριστείδης Πανώτης).

Κατά συνέπεια, ὁ Μωαμεθανισμός πού ἐμφανίσθηκε τόν 7ο μ.Χ. αἰώνα στά ἀνατολικά μέρη τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, στήν Ἀραβία, εἶχε ἐπηρεασθῇ σημαντικά ἀπό παραδόσεις ἰουδαϊκές, χριστιανικές –κυρίως ἀρειανικές, νεστοριανικές– καί ἀπό διάφορα γηγενῆ στοιχεῖα. Ἔτσι, ὅταν ἐμφανίσθηκε ὁ Μωαμεθανισμός, θεωρήθηκε ἀπό τούς θεολόγους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μιά αἵρεση χριστιανική, ἀκριβῶς γιατί εἶχε προσλάβει μερικά χριστιανικά στοιχεῖα, ἔστω καί μέ αἵρετική μορφή.

Ὁ Καθηγητής Δημήτριος Πάλλας παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὀρθόδοξη πίστη συνδέθηκε μέ τήν Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία, τό λεγόμενο Βυζάντιο, ἐνῶ οἱ αἵρετικές ἀποκλίσεις ἀπό τήν Ὁρθοδοξία ὀδηγήθηκαν πρός τήν περιφέρεια τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἔτσι, ὁ ἀρειανισμός περιορίσθηκε στούς Γότθους καί βγῆκε ἀπό τά ὅρια τοῦ Βυζαντίου,

πρός δυσμάς, ἐνῶ οἱ μονοφυσιτικές τάσεις ἐπικράτησαν στίς ἀνατολικές περιφέρειες τῆς Αὐτοκρατορίας «καί τελικά τό μεγαλύτερο μέρος ἀπό τούς μονοφυσίτες προσχώρησε στό Ἰσλάμ», καί ὅπως παρατηρεῖ «τό ἰσλαμικό «Ἰλ Ἀλλάχ» – «Ἕνας Θεός»- ἦταν ὁ ἀλαλαγμός «Εἷς Θεός» τῶν μονοφυσιτῶν».

Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός στό ἔργο του «Περί αἱρέσεων» κατέταξε τόν Μουσουλμανισμό –τούς ὀνομάζει Ἰσμαηλίτες– στίς αἱρέσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ, μαζί μέ τούς Μονοθελῆτες καί γράφει: «Ἔστι δέ καί ἡ μέχρι τοῦ νῦν κρατοῦσα λαοπλάνος θρησκεία τῶν Ἰσμαηλιτῶν, πρόδρομος οὖσα τοῦ Ἀντιχρίστου. Κατάγεται δέ ἀπό Ἰσμαήλ, τοῦ ἐκ τῆς Ἄγαρ τεχθέντος τῷ Ἀβραάμ, διόπερ Ἀγαρηνοί καί Ἰσμαηλῖται προσαγορεύονται. Σαρρακηνοὺς δέ αὐτούς καλοῦσιν, ὡς ἐκ τῆς Σάρρας κενούς. . .».

Στήν συνέχεια γράφει ὅτι αὐτοί οἱ Ἀγαρηνοί –ἐννοεῖ προφανῶς τούς Ἀραβες– ἔγιναν εἰδωλολάτρες καί προσκύνησαν τό φωτεινό ἀστέρι Ἀφροδίτη, ὁπότε «ἕως μέν, οὔν τῶν Ἡρακλείου χρόνων προφανῶς εἰδωλολάτρουν», μετὰ ὅμως τήν ἐμφάνιση τοῦ «Μαμέδ», δηλαδή τοῦ Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος μελέτησε τήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη «ὁμοίως δῆθεν Ἀρειανῶ προσομιλήσας μοναχῶ, ἰδίαν συνεστήσατο αἵρεσιν». Στήν συνέχεια ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρεται στήν διδασκαλία τοῦ Κορανίου γιά τόν Θεό, τόν Χριστό, τήν Μαρία, τήν ἀδελφή τοῦ Μωϋσῆ, τόν Ἀαρών καί τήν Παναγία καί σχολιάζει καί ἄλλες ἀπόψεις τοῦ Κορανίου.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (675-740 μ.Χ.) ἔζησε τήν περίοδο τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καί ἐπειδή ζοῦσε στήν Δαμασκὸ ἦλθε σέ ἄμεση ἐπαφή μέ τούς Ἀραβες καί γνώρισε τό Κοράνιο, γι' αὐτό καί χρησιμοποιεῖ τμήματά του.

Ἀργότερα δέ τόν 9ο αἰώνα μ.Χ. ὁ Μωαμεθανισμός, πού προσέλαβε μέ τόν σουφισμό ἀρχαιοελληνικά καί ὀρθόδοξα μοναχικά στοιχεῖα, πλησίασε περισσότερο πρὸς τόν Χριστιανισμό.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων κ. Ἀναστάσιος στό εἰδικό σύγγραμμά του γιά τό Ἰσλάμ καταλήγει στήν διαπίστωση, ἀπό διάφορες μελέτες, ὅτι οἱ ρίζες τοῦ Ἰσλάμ βρίσκονται σέ τρία βασικά θρησκευτικά στρώματα τά ὁποῖα ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στήν διαμόρφωση τοῦ Ἰσλαμισμού.

Τό πρῶτο στρῶμα ἀπό τό ὁποῖο ἀντλήθηκαν στοιχεῖα ἦταν ἡ ἀραβική θρησκεία πού ὑπῆρχε στόν χῶρο τῆς Ἀραβίας καί διακρίνονταν ἀπό τά πολυθεϊστικά στοιχεῖα μέ μερικές «ἐνοθεϊστικές καί μονοθεϊστικές τάσεις». Τό δεύτερο βασικό θρησκευτικό στρῶμα ἦταν ἡ Ἰουδαϊκή θρησκεία καί παράδοση καί προέρχονταν

από τούς Ἰουδαίους πού δραστηριοποιούνταν στήν χερσόνησο τῆς Ἀραβίας. Τό τρίτο βασικό θρησκευτικό στῶμα πού ἐπηρέασε τόν Ἰσλαμισμό ἦταν, ὅπως ὑποστηρίχθηκε καί πιό πάνω, «ὁ χριστιανισμός εἰς παρεφθαρμένην κυρίως μορφήν», καί ἐννοοῦνται οἱ Χριστιανικοί πληθυσμοί τῆς Συρίας καί τῆς Μεσοποταμίας πού εἶχαν ἐπηρεασθῇ ἀπό τόν μονοφυσιτισμό καί τόν νεστοριανισμό, ἀφοῦ στούς Ἀραβες ἀνέπτυξαν ἱεραποστολική δραστηριότητα οἱ Μονοφυσίτες καί οἱ Νεστοριανοί.

Μάλιστα τόν 6ο αἰώνα μ.Χ. στό νότιο τμήμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὁλόκληρες ἀραβικές φυλές ἀσπάσθηκαν τόν Χριστιανισμό «καί ἵδρυσαν δύο χριστιανικά ἀραβικά κράτη». Τό ἓνα ἦταν τό κράτος τῶν Γασανιδῶν πού βρισκόταν ἀνατολικά τῆς Παλαιστίνης καί δέχθηκε τόν μονοφυσιτισμό, καί τό ἄλλο ἦταν τό κράτος τῶν Λαχμιδῶν, πού βρισκόταν κοντά στόν Εὐφράτη καί προσχώρησε στόν νεστοριανισμό.

2. Τό Κοράνιο γιά τούς Ρωμηούς

Τό ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶχε καλή ἄποψη γιά τούς Ρωμηούς, δηλαδή τούς Χριστιανούς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας – Βυζαντίου. Μάλιστα στό Κοράνιο καί συγκεκριμένα στό 30ό κεφάλαιο ὁ Μωάμεθ γράφει γιά τήν προσωρινή πτώση τῶν Ρωμαίων στούς Πέρσες, στήν Μέση Ἀνατολή, καί «προφητεύει» τόν τελικό θρίαμβό τους, γιά τόν ὁποῖον θά χαροῦν οἱ ὁπαδοί του. Στό συγκεκριμένο κεφάλαιο γράφεται:

«Ἐν ὀνόματι τοῦ οἰκτίρμονος καί ἐλεήμονος Θεοῦ. Ἀλέφ, Λάμ, Μίμ. Ἐνικήθησαν οἱ Ἕλληνες (ὁ Γεράσιμος Πεντάκης τήν φράση τοῦ Κορανίου «Γούλιπατ- ἐρ-Ὶ Ρούμ», δηλαδή «Ἐνικήθησαν οἱ Ρωμαῖοι- Ρωμηοί», τήν μεταφράζει ὡς «Ἐνικήθησαν οἱ Ἕλληνες»). Ἐν τινι χώρᾳ ἐγγύς τῆς ἡμετέρας. Πλὴν μετὰ τήν ἦτταν ταύτην, καί οὗτοι θά νικήσωσιν, ἐντός ὀλίγων ἐτῶν. Τά πράγματα, εἴτε πρίν, εἴτε μετὰ, ἐξαρτῶνται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οἱ πιστοί ἀγαλλιάσονται, διὰ τήν νίκην, ἣτις τελεσθήσεται τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ. Οὗτος συντρέχει ὃν βούλεται, ὢν κραταιός καί πολυέλεος. Αὕτη ἐστίν ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ, οὗτος δέν ἄρ νεῖται τάς ἑαυτοῦ ἐπαγγελίας, ἀλλ' οἱ πιστοί οὐκ οἶδασι τοῦτο. Κατανοοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τάς αἰσθήσεις, πλὴν δέν σκέπτονται περί τῆς μελλούσης ζωῆς» (Κοράνιον, κεφ. Λ', στ. 1-6).

Σημαντικά εἶναι τά ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Ἀλύ Νούρ στήν διδακτορική διατριβή του μέ τίτλο «Τό Κοράνιο καί τό Βυζάντιο». Ἑρμηνεύοντας αὐτό τό κεφάλαιο τοῦ Κορανίου πού ἀναφέρεται στούς Ρούμ, συγκριτικά μέ τό πρωτότυπο Κοράνιο στήν ἀραβική γλῶσσα καί τήν ὅλη ἀτμόσφαιρα στήν ὁποία γράφηκε, ἀναλύει γιατί γράφηκε ἀπό τόν Μωάμεθ αὐτό τό κεφάλαιο καί κυρίως σέ ποιούς πιστούς

αναφέρεται, δηλαδή ποιοί είναι οι πιστοί. Θα δοῦμε συνοπτικά μερικές ἐρμηνευτικές ἀπόψεις του.

Κατ' ἀρχάς ἡ ἐπικεφαλίδα τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ τοῦ Κορανίου εἶναι «Ἀρρούμ». Τό «ἄρ» προέρχεται ἀπό τό ἀραβικό ἄρθρο «ἄλ» καί τό «Ρούμ» ἀναφέρεται στούς Ρωμηούς, ὁπότε «Ἀρρούμ» σημαίνει οἱ Ρωμηοί. Σημειώνεται ὅτι οἱ Ἄραβες, καί πρὶν τό Ἰσλάμ, γιά νά δηλώσουν τούς κατοίκους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, χρησιμοποιοῦσαν τήν λέξη Ρούμ καί γιά νά δηλώσουν ὅλην τήν Αὐτοκρατορία χρησιμοποιοῦσαν τήν λέξη Ρωμανία. Ὁ Μασουντί (10ος αἰών) θεωρεῖται ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος Ἄραβας ἱστορικός πού διέκρινε τούς Ρωμαίους σέ «Ἰουνάν» (ἐθνικοί, Ἕλληνες) καί «Ρούμ» (Ρωμαῖοι ἢ βυζαντινοί Χριστιανοί).

Ἀκόμη, ὅπως σημειώνει ὁ Ἀλύ Νούρ, ἡ μετάφραση τοῦ Κορανίου ἀπό τόν Πεντάκη δέν ἀποδίδει πλήρως τό ἀρχικό κείμενο τοῦ Κορανίου, ἀφοῦ ὑπάρχουν λεπτὰ σημεῖα τά ὁποῖα συγχέονται στήν μετάφραση.

Πάντως, τό σημαντικό εἶναι ὅτι μέ τό κεφάλαιο αὐτό τοῦ Κορανίου δηλώνεται ὅτι νικήθηκαν μέν οἱ Ρωμηοί, ἀλλά σέ λίγο θά νικήσουν πάλι μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί τήν ἡμέρα ἐκείνη οἱ πιστοί θά χαροῦν. Μέ τόν ὅρο πιστοί ἐννοοῦνται οἱ Ἄραβες Μουσουλμάνοι.

Γιά νά ἐρμηνευθῇ τό κορανικό αὐτό χωρίο, θά πρέπη νά κατανοηθῇ ὅτι ἀναφέρεται στίς πολεμικές διενέξεις μεταξύ Ρωμηῶν καί Περσῶν καί οἱ Ἄραβες διάκεινται εὐμενῶς μέ τούς Ρωμηούς.

Σέ ἄλλο κεφάλαιο τοῦ Κορανίου, καί συγκεκριμένα στό 106ο κεφάλαιο, γίνεται λόγος γιά τούς Κορεϊχίτες τῆς Μέκκας. Πρόκειται γιά τήν ἡγετική ἀραβική φυλὴ πού εἶχε πολλές σχέσεις μέ τό Βυζάντιο. Ἀπό τήν ἀραβική αὐτὴ φυλὴ προερχόταν καί ὁ Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος ἐπισκεπτόταν τήν Συρία, ἡ ὁποία βρισκόταν κάτω ἀπὸ τήν Ρωμαϊκὴ – Βυζαντινὴ διοίκηση, καί ἄλλα μέρη τοῦ Βυζαντίου. Ὅταν, λοιπόν, οἱ Πέρσες ἀπειλοῦσαν τήν Κωνσταντινούπολη, οἱ Κορεϊχίτες εἶχαν στενές σχέσεις μέ τό Βυζάντιο καί διατηροῦσαν τήν γραμμὴ Συρία – Ὑεμένης, μεταφέροντας τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἀνατολῆς στό Βυζάντιο. Οἱ Κορεϊχίτες, κάτοικοι τῆς Μέκκας, παρέμειναν εἰδωλολάτρες γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν οὐδετερότητα ἔναντι τῶν ὑποστηρικτῶν τῶν Νεστοριανῶν Περσῶν καί τοῦ Ὀρθοδόξου Βυζαντίου.

Στὴν Μέκκα ζοῦσαν πολλοὶ ξένοι, ἤτοι Ρωμαῖοι – Βυζαντινοί, Πέρσες, Αἰθίοπες καί πολλές φυλές Ἀράβων. Τόσο οἱ Ρωμαῖοι – Βυζαντινοί ὅσο καί οἱ Πέρσες ἀνέπτυξαν στὴν Μέκκα ἐλεύθερα τούς κοινωνικούς καί οἰκονομικούς στόχους τους. Ὅμως, οἱ Κορεϊχίτες τῆς Μέκκας εἶχαν περισσότερες σχέσεις μέ τούς Ρωμηούς – Βυζαντινοὺς καί «ἀπετέλουν τότε τὸν κύριον φορέα τοῦ βυζαντινοῦ ἐμπορίου ἀλλὰ

καί ἐπεῖχον τήν θέσιν τοῦ φορέως τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος». Ὁ Μωάμεθ συμπαθοῦσε τούς Χριστιανούς Αἰθίοπες τῆς Μέκκας καί πολλοί μέ ὀνόματα ἑλληνικά ἦταν φίλοι τοῦ Μωάμεθ. Μάλιστα λέγεται ὅτι ὁ διδάσκαλος τοῦ Μωάμεθ ἦταν ὁ βυζαντινός δοῦλος τῆς Μέκκας Γκάμπρ (πιθανῶς Γαβριήλ).

Ἡ ἥττα τῶν Ρωμηῶν θά σήμαινε καί ριζική ἀλλαγὴ στήν τύχη τῆς Μέκκας, ἡ ὁποία ἀσκοῦσε τό ἐμπόριο τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς ἀνατολάς. Καί παρά τό ὅτι ἡ Μέκκα ὡς ἐμπορικό κέντρο, μετά τήν ἥττα τῶν Ρωμηῶν καί τήν ἄλωση τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀπὸ τούς Πέρσες, δέχθηκε περσικὴ ἐπίδραση, ἐν τούτοις ὁ Μωάμεθ διὰ τοῦ Κορανίου δῆλωνε διὰ τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ κεφαλαίου τήν στάση του ὑπὲρ τῶν Ρωμηῶν. Ἀλλωστε, ὁ Μωάμεθ μέ τό Κοράνιο κατέπνιξε τήν ἀραβικὴ εἰδωλολατρία.

Στό ἐρώτημα, λοιπόν, ποιοί ἦταν οἱ πιστοί, οἱ ὁποῖοι θά χαίρονταν γιὰ τήν νέα νίκη τῶν Ρωμηῶν, ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι οἱ Ἀραβες Μουσουλμάνοι. Ἀσφαλῶς οἱ πιστοὶ δέν ἦταν οἱ Κορεῖχίτες εἰδωλολάτρες, οὔτε ὅσοι ἦταν ὑπὲρ τῶν Περσῶν. Ἀλλωστε, στήν κοινωνία τῆς Μέκκας ἐχθροὶ τοῦ Βυζαντίου – Ρωμανίας θεωροῦνταν «οἱ Πέρσαι, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Νεστοριανοὶ καί ἄλλοι ἀσήμεντοι, εἴτε εἰδωλολάτραι εἴτε πιστοὶ εἰς ἀντίθετα συμφέροντα». «Μόνον οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ Αἰθίοπες, οἱ Μουσουλμάνοι καί ἄλλοι τινὲς πιστοὶ ἄνθρωποι ἦσαν πράγματι ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου». Ἐπομένως, οἱ πιστοὶ Μουσουλμάνοι Ἀραβες ἐννοεῖται ὅτι θά χαροῦν μέ τήν νίκη τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ὅπως σημειώνεται ἀπὸ τόν Ἀλὺ Νούρ, ἐπαληθεύθηκε ἡ «προφητεία», ἀφοῦ «ὁ μὲν Ἡράκλειος νικήσας τούς Πέρσας ἔστησεν τόν τίμιον Σταυρόν, ὁ δὲ Μωάμεθ νικήσας τούς Ἀραβας εἰδωλολάτρας μετέτρεψε τήν Καάβαν εἰς Ναόν τοῦ Θεοῦ».

Εἶναι φανερόν ὅτι τό κεφάλαιο αὐτό τοῦ Κορανίου δείχνει τήν σχέση τήν ὁποία εἶχαν ὁ Μωάμεθ καί οἱ ὁπαδοί του μέ τούς Ρωμηούς καί τήν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καί ὄχι μέ τούς Πέρσες.

Γενικά, οἱ Ἀραβες Μουσουλμάνοι ἔτρεφαν ἕναν θαυμασμό πρὸς τούς Ρωμηούς, τούς κατοίκους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καί ἤθελαν νά τούς μιμοῦνται καί ἐπεδίωκαν ἀπὸ θαυμασμό νά κατακτήσουν τήν περιοχὴ τους. Προσέλαβαν τόν πολιτιστικὸ τρόπο ζωῆς τους, πῆραν ἀπὸ τούς Ρωμηούς τήν μουσικὴ, τὰ τραγούδια, τούς χορούς καί ἄλλες πολιτιστικὲς παραδόσεις. Γι' αὐτό παρατηροῦμε ὅτι ὑπάρχουν κοινὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα μεταξύ τῶν Ρωμηῶν καί τῶν Μουσουλμάνων. Ὅποιος ἐπισκέπτεται τίς μουσουλμανικὲς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς θά διαπιστώσῃ ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι τρέφουν μιά συμπάθεια πρὸς τούς Ρωμηούς καί Γιουνάν (Ἰῶνες).

Ὅμως, στήν πορεία τοῦ χρόνου εἰσῆλθε μέσα σέ μερικοὺς Ἀραβες Μουσουλμάνους

μιά έχθρότητα έναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;

3. Ἡ έχθρότητα τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τὸν Χριστιανισμό

Ἡ Nadia Maria El Cheikh σέ μελέτη της μέ τίτλο «Τό Βυζάντιο θεωρούμενο ἀπὸ τοὺς Ἀραβες», μεταξύ τῶν σημαντικῶν σημείων πού ἀναπτύσσει, εἶναι καί τό πῶς ἄλλαξε ἡ στάση τῶν Ἀράβων ἔναντι τῶν Ρωμηῶν, δηλαδή πῶς ἀναπτύχθηκε ἡ έχθρότητα τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τὸν Χριστιανισμό.

Προηγουμένως εἶχα ἀναφερθῇ στό 30ό κεφάλαιο τοῦ Κορανίου, στό ὁποῖο γίνεται λόγος γιά τήν ἥττα καί τήν ἐκ νέου νίκη τῶν Ρωμηῶν, γιά τήν ὁποία νίκη θά χαροῦν οἱ πιστοί. Ἡ Nadia Maria El Cheikh παραθέτει τό χωρίο αὐτό καί καταγράφει τίς δύο ἐρμηνεῖες πού δόθηκαν ἀπό ἐρμηνευτές τοῦ Κορανίου στό χωρίο αὐτό σέ διάφορες ἐποχές.

Ἡ πρώτη ἐρμηνεία, πού εἶδαμε προηγουμένως, θεωρεῖται αὐθεντική καί κυριαρχοῦσε μέχρι τόν 11ο αἰῶνα. Σύμφωνα μέ αὐτήν στό κεφάλαιο αὐτό τοῦ Κορανίου ὁ Μωάμεθ ἀναφέρεται στοὺς Βυζαντινο-Περσικούς πολέμους τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡρακλείου. Σέ αὐτό φαίνεται ὅτι οἱ Πέρσες νίκησαν τοὺς Ρούμ καί οἱ πιστοί Μουσουλμάνοι εἶναι στενοχωρημένοι, γι' αὐτό ἐπειδὴ ἀγαποῦσαν τοὺς Ρωμηούς. Ἀντίθετα οἱ πολυθεῖστες στήν Μέκκα (οἱ Κορεΐχίτες) χαίρονταν ἐπειδὴ οἱ Πέρσες λατρεύουν τά εἰδωλα. Ἔτσι, «οἱ Μουσουλμάνοι ἔκλιναν πρὸς τοὺς Ρούμ διότι εἶναι καί αὐτοί λαός τῆς Βίβλου». Σύμφωνα μέ τήν ἐρμηνεία αὕτη οἱ Ρωμηοί καί οἱ Μουσουλμάνοι βρίσκονταν στήν ἴδια πλευρά ἑναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν Περσῶν.

Ἡ δεύτερη ἐρμηνεία πού ἐπικράτησε στήν διάρκεια τοῦ 11ου αἰῶνος εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετη ἀπὸ τήν πρώτη. Σύμφωνα μέ αὐτήν οἱ Μουσουλμάνοι εἶναι μέ τό μέρος τῶν Περσῶν καί ὄχι μέ τό μέρος τῶν Ρούμ καί ὅτι οἱ πιστοί Μουσουλμάνοι θά χαροῦν γιά τήν νίκη τῶν Περσῶν ἑναντίον τῶν Ρούμ. Ἡ δεύτερη αὕτη ἐρμηνεία δέν μπορεῖ νά ἀναιρέση καί νά ἀντικαταστήσῃ τήν πρώτη, μάλιστα γιά ἓνα διάστημα καί οἱ δύο αὐτές ἐρμηνεῖες συνυπάρχουν. Ἡ δεύτερη αὕτη ἐρμηνεία πού μετέτρεψε τοὺς Ρούμ σέ ἐχθρούς ὀφείλεται στήν ἀνταγωνιστική δράση τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας – Βυζαντίου πρὸς τό Ἰσλαμικὸ Κράτος στήν Ἀραβία καί στήν ἄμυνα τῶν Μουσουλμάνων κατὰ τόν 10ο καί 11ο αἰῶνα.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι στην αλλαγή αυτής της εξηγηματικής έρμηνείας του 30ου κεφαλαίου του Κορανίου έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο τό ότι οι Πέρσες έξιςλαμίσθηκαν καί έτσι τό έθνικό μίσος τών Περσών έναντίον τών Έλλήνων καί Ρωμηών είσήλθε μέσα στό Ισλάμ. Μέ αυτήν τήν προοπτική μπορούμε νά δοϋμε τήν αλλαγή έρμηνείας του χωρίου αυτού του Κορανίου τόν 11ον αιώνα, χωρίς βέβαια, νά παραμερίση τήν πρώτη αύθεντική καί γνήσια έρμηνεία τών προηγούμενων αιώνων.

Ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης αποδέχεται αυτήν τήν άποψη για τό πώς είσήλθε τό μίσος τών Ισλαμιστών έναντίον τών Χριστιανών, γι' αυτό ίσχυρίζεται ότι οι πρώτοι Άραβες όπαδοί του Μωάμεθ είχαν μεγάλο σεβασμό στον έλληνικό πολιτισμό τους. Μάλιστα προσέλαβαν πολλά στοιχεία από τόν πολιτισμό τών Ρωμαίων καί άναδείχθηκαν έφάμιλλοι στον πολιτισμό μέ αυτούς. Στο Κοράνιο άνευρίσκονται πολλά στοιχεία για τόν Χριστό, τήν Παναγία καί τούς Προφήτες.

Διερωτώμενος, πώς μπορεί νά έξηγηθῇ ή μετατροπή της άγάπης τών Άράβων προς τούς Ρωμαίους σέ έχθρα, γράφει ότι μέρος της άπαντήσεως αυτής φαίνεται νά είναι ότι αυτό όφείλεται στους συνεχείς πολέμους μεταξύ τών Ρωμαίων καί τών Άράβων. Όμως, δέν μπορούν νά έξηγηθοϋν δύο σημεία: πρώτον, ή θρησκευτική καί θεολογική στροφή τών Άράβων έναντίον της Όρθοδοξίας τών Ρωμαίων καί δεύτερον ή έγκατάλειψη από τούς Άραβες τών άπόψεων του Μωάμεθ για τήν Ρωμhosύνη.

Ο ίδιος ίσχυρίζεται ότι για νά άπαντηθῇ τό έρώτημα αυτό πρέπει νά έρευνηθῇ ή «έπίδραση τών έξιςλαμισθέντων Περσών είς τήν καλλιέργειαν της άντιρωμαϊκής στροφής τών Άράβων, άφοϋ είναι γνωστόν ότι οι Πέρσαι είχαν έντονον μίσος διά τούς έλληνοφώνους Ρωμαίους έξ αίτίας 1) τών κατακτήσεων του Μεγάλου Άλεξάνδρου, 2) τών συνεχών πολέμων μέ τούς Ρωμαίους καί 3) κυρίως της όλοκληρωτικής καταστροφής του κράτους των υπό του βασιλέως τών Ρωμαίων Ηρακλείου ως προεφήτευσεν ό Μωάμεθ».

Επίσης, ίσχυρίζεται ότι πρέπει νά έρευνηθῇ ή όλη επίδραση του ελληνικού πολιτισμού τών Ρωμαίων στους Άραβες καί τούς Τούρκους. Γράφει: «Δέν είναι τυχαίον τό γεγονός ότι ή ρωμαϊκή γλώσσα παρέμεινεν επί 100 έτη ή διοικητική γλώσσα τών Άράβων μετά τήν ύπ' αύτών κατάκτησιν της συριακής καί της αίγυπτιακής Ρωμανίας. Υπάρχουν πάμπολλα τά μαρτυροϋντα τήν επίδρασιν αυτήν από τούς ίδίους άρχαιότερους Άραβας ιστορικούς. Η άραβική καί τουρκική μουσική π.χ. βασίζεται επί τό πλεϊστον επί της ρωμαϊκής όκτωήχου, ή όποία διατηρεϊται μέχρι σήμεραν είς τά τραγούδια καί τούς χορούς τών Άράβων καί Τούρκων».

Όλα αυτά, όπως γράφει, καθώς επίσης και οι απόψεις του Μωάμεθ για τους Ρούμ, «δύνανται να αποτελέσουν μίαν σταθεράν βάσιν εις τὰς σχέσεις μεταξύ τῶν δύο λαῶν (Ρωμαίων- Ἑλλήνων καί Ἀράβων). Τό ἴδιον ὅμως ἰσχύει διὰ τὰς σχέσεις μεταξύ Τούρκων καί Ρωμαίων».

Ἐπομένως, ἡ ἔνταση μεταξύ Ἀράβων καί Ρωμαίων δέν ὀφείλεται πρωτίστως σέ θρησκευτικά καί πολιτιστικά αἷτια, ἀλλά κυρίως καί πρό παντός σέ ἔθνικά καί πολιτικά αἷτια, ἀφοῦ, ὅταν ἐξισλαμίσθηκαν οἱ Πέρσες, τότε τό διαχρονικό ἔθνικό μίσος τῶν Περσῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ρωμαίων πέρασε καί στούς Μουσουλμάνους. Δυστυχῶς, τό ἔθνικό μίσος ἐπηρεάζει τίς πολιτιστικές καί θρησκευτικές σχέσεις μεταξύ τῶν δύο λαῶν. Δέν εὐθύνονται οἱ θρησκεῖες γιά ὅλες τίς διαφορές καί ἐντάσεις μεταξύ τῶν λαῶν.

Σέ κείμενα ἱστορικῶν παρουσιάζεται αὐτή ἡ σχέση μεταξύ Βυζαντίου, Περσῶν καί Ἀράβων (Βλ. «Βυζάντιο-Ἰράν-Ἀραβες», εἰς «Ἑπτὰ Ἡμέρες», ἔφημ. Καθημερινή, 30-1-2005).

Οἱ Πέρσες ἦταν ἓνας ἰνδοευρωπαϊκός λαός πού προέρχονταν ἀπό τήν Νότια Ρωσία καί τόν Καύκασο καί ἐγκατεστάθηκαν στά ἀνατολικά τοῦ Περσικοῦ κόλπου τόν 8ο αἰῶνα π.Χ.¹⁵ καί μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἀναδείχθηκαν σέ μεγάλη στρατιωτική καί πολιτική δύναμη στήν περιοχή. Ὁ Ζωροαστρισμός ἦταν ἡ ἐπίσημη θρησκεία τῆς Περσίας. Ἡ διάδοση τοῦ Μανιχαϊσμοῦ καί τοῦ Βουδισμοῦ προσέκρουε «στίς ἰσχυρές κοινωνικές καί διοικητικές δομές τῆς ζωροαστρικῆς θρησκείας». Στήν Περσία διαδόθηκε καί ὁ Χριστιανισμός ἀπό τά πρῶτα χρόνια, ἀλλά οἱ Χριστιανοί δέχθηκαν τόν διωγμό ἐκ μέρους τοῦ θρησκευτικοῦ καί πολιτικοῦ κατεστημένου τῆς Περσίας καί κατέφυγαν σέ περιοχές κοντά στά σύνορα μέ τήν ρωμαϊκή ἐπικράτεια. «Οἱ περισσότεροι Πέρσες Χριστιανοί ἀσπάσθηκαν τόν Νεστοριανισμό καί ἐπῆλθε ὀριστική ρήξη μέ τήν γραμμή τῆς Κωνσταντινούπολης» (Κατερίνα Καραπλῆ – Χρήστος Σπανουδάκης).

Οἱ Ἕλληνες ἀντιμετώπισαν τὴν ἐπιθετικότητα τῶν Περσῶν καὶ εἶναι γνωστές οἱ μάχες στὴν Σαλαμίνα, τὶς Πλαταιές καὶ τὸν Μαραθῶνα. Εἶναι ἀκόμη γνωστὴ ἡ νικηφόρα πορεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν Περσία καὶ ἡ κατάκτησή της. Οἱ Βυζαντινοὶ – Ρωμαῖοι εἶχαν πολλὰ συμφέροντα στὴν περιοχή αὐτή, γι' αὐτὸ καὶ συνεχεῖς ἦταν οἱ ἐχθροπραξίες μεταξύ Βυζαντινῶν καὶ Περσῶν. «Ἡ ἐγκαθίδρυση μιᾶς ἰσχυρῆς συγκεντρωτικῆς ἐξουσίας μὲ αὐστηρὴ ἱεραρχικὴ τάξη καὶ ἐχθρικῆς πρὸς τὸν ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμον, ἡ δημιουργία ἐνὸς καλὰ ἐκπαιδευμένου στρατοῦ, ἡ προσήλωση στὴν ἀρχαία θρησκεία (μαζδαϊσμός- ζωροαστρισμός), ἐπέτρεψαν στὴν ἀναγεννημένη Περσία νὰ ἀποβεῖ ἰσχυρὸς ἀντίπαλος τῶν Ρωμαίων καὶ τοῦ Βυζαντίου στὴ συνέχεια».

Μεταξύ Ρωμαίων- Βυζαντινῶν καὶ Περσῶν ὑπῆρξαν συνεχεῖς ἐχθροπραξίες, ἀλλὰ κατὰ διαστήματα ἐπικρατοῦσαν καὶ ἀγαθές σχέσεις μεταξύ τους. Ἔτσι, ὑπῆρξαν καὶ ἀμοιβαῖες ἐπιρροές. Οἱ ἀνώτερες τάξεις τοῦ Βυζαντίου πού ἔρρεπαν στὴν πολυτέλεια ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ τὸν περσικὸ πολιτισμικὸ πλοῦτο, ἀλλὰ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἐπηρέασαν τὴν Περσία στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες (Εὐάγγελος Βενέτης).

Στὶς ἀρχές τοῦ 7ου αἰῶνος μ.Χ. ἐμφανίσθηκαν στό προσκήνιο οἱ Ἀραβες. Τὴν 31η Μαΐου τοῦ ἔτους 637 «οἱ Ἀραβες τοῦ χαλίφη Ὁμάρ συνέτριψαν τὸν περσικὸ στρατὸ στὴν Καδεσία». Οἱ Ἀραβες κατέλαβαν τὴν Περσία καὶ ἄρχισε ὁ ἐξισλαμισμός. Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἀραβες ἀντιμετώπισαν τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς Ἰουδαίους, πού συνάντησαν στὴν Περσία, ὡς «ἀνθρώπους τῆς Βίβλου», ὅμως ἀργότερα ἐπέβαλαν περιορισμούς καὶ διακρίσεις.

Τὸ σημαντικὸ εἶναι ὅτι οἱ Πέρσες εἶχαν μιὰ πολιτιστικὴ ὑπεροχὴ ἔναντι τῶν Ἀράβων, γι' αὐτὸ καὶ «ἄσκησαν καταλυτικὴ ἐπίδραση στὸν σχηματισμὸ τοῦ ἰσλαμικοῦ κόσμου ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού αὐτός εἶχε πλέον ὀριστικοποιηθεῖ ἐδαφικά». Ἀκόμη σταδιακὰ ἐπικράτησε καὶ ἡ «νεοπερσικὴ γλῶσσα» πού «ἀντικατέστησε τὴν ἀραβικὴ ὡς ἐπίσημο γλωσσικὸ ὄργανο στὰ ἐδάφη πού κατακτοῦνταν ἀπὸ Πέρσες καὶ εὐρύτερα Ἰρανίους, δηλ. ἀπὸ τὸν Τίγρη μέχρι τὴν Κεντρικὴ Ἀσία καὶ τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ» (Γεώργιος Κουρπαλίδης).

4. Συμπέρασμα

Ἀπὸ τὴν σύντομη αὐτὴ παρουσίαση ἐξηγεῖται πῶς οἱ Ἀραβες ἐστράφησαν ἔναντι τῶν Βυζαντινῶν-Ρωμῶν. Φαίνεται ὅτι ἡ καλὴ διάθεση πού εἶχαν οἱ Ἀραβες ἔναντι τῶν Ρωμῶν Χριστιανῶν μετατράπηκε σέ μίσος καὶ ἐπιθετικότητα ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν Περσῶν, ὅταν οἱ Πέρσες ἐξισλαμίστηκαν, ὅποτε τὸ ἐθνικὸ μίσος τῶν Περσῶν ἔναντι τῶν Ρωμῶν εἰσῆλθε καὶ στὴν θρησκεία καὶ ἐπηρέασε τοὺς

λαούς. Έτσι εξηγείται και η αλλαγή έρμηνείας του 30ου κεφαλαίου από τον 11ο αιώνα, που αναφέρεται στους Ρωμηούς, όπως παρουσιάστηκε προηγουμένως.

Μέσα από μιά τέτοια έρμηνεία μπορούμε να δοῦμε γιατί μερικοί Μουσουλμάνοι διάκινται εὐμενῶς πρὸς τοὺς Ρωμηούς, ἐνῶ μερικοί ἄλλοι ἔχουν διαφορετική στάση. Ἄλλωστε, μέσα στὸν Ἰσλαμισμό υπάρχουν διάφορες τάσεις, ὅπως καὶ σέ ὅλες τίς θρησκείες. Σέ αὐτό δέν ἔχουν εὐθύνη τόσο οἱ θρησκείες, ὅσο οἱ ἐθνικές καταβολές, ἀλλά καὶ οἱ πολιτικές σκοπιμότητες. Δυστυχῶς τό ἐθνικό μίσος εἰσέρχεται μέσα στίς θρησκείες καὶ προσλαμβάνει ἕνα θρησκευτικό προσωπεῖο.

Βεβαίως, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου αὐτό τό μίσος τῶν Ἀράβων- Μουσουλμάνων πρὸς τὸν Χριστιανισμό αὐξήθηκε λόγω τῶν Σταυροφοριῶν, ἀφοῦ οἱ δυτικοὶ Χριστιανοὶ μέ τίς Σταυροφορίες τους ἔκαναν μεγάλα ἐγκλήματα καὶ ἐναντίον τῶν Ρωμηῶν καὶ ἐναντίον τῶν Μουσουλμάνων. Αὐτό φαίνεται ἀπό τό ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι τῶν περιοχῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς κάνουν τήν διάκριση μεταξύ δυτικῶν Χριστιανῶν καὶ Ρωμηῶν.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ὀνομάζονται τουρκιστί καὶ ἀραβιστί ἀκόμη καὶ σήμερα Ρούμ Πατρίκ, δηλαδή Πατριάρχες τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ οἱ λεγόμενοι στήν Ἑλλάδα Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐκεῖ λέγονται Λατίνοι καὶ Φράγκοι.

Ἐπίσης, στήν συνέχεια οἱ Σελτζοῦκοι Τοῦρκοι, μιά Μογγολική φυλή, ὅταν πῆγαν στήν Περσία, υἱοθέτησαν τὸν περσικό τρόπο ζωῆς καὶ τὸν πολιτισμό τους, καὶ μετὰ εἰσέρρευσαν στήν Μικρά Ἀσία, ὕστερα ἀπό τήν μάχη τοῦ Ματζικέρτ (1071 μ.Χ.). Ἡ Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία, πού ιδρύθηκε ἀπό τό Τοῦρκο φύλαρχο Ὀσμάν Α΄, μέ τὸν Μωάμεθ τὸν Πορθητὴ κατέλυσε τήν Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία, πού τότε εἶχε συρρικνωθῇ σημαντικά, κατέλαβε τήν Κωνσταντινούπολη καὶ τήν Ἀγία Σοφία καὶ στήν συνέχεια πέρασε στήν Εὐρώπη μέ τήν κατάκτηση τῶν Βαλκανίων.

Ὅλα αὐτά δείχνουν πόσο κακό εἶναι ὅταν τό ἐθνικό μίσος, ἀλλά καὶ οἱ πολιτικές σκοπιμότητες εἰσέρχονται μέσα στὸν ἱερό χῶρο τῆς θρησκείας, καὶ πόσο κακό εἶναι ὅταν ἡ θρησκεία μετατρέπεται σέ ἕνα δεκανίκι τοῦ κάθε ἐθνικισμοῦ, ὅπως τό βλέπουμε σήμερα ἐντονώτερα σέ διάφορα Κράτη ὅπου κυριαρχεῖ ὁ Ἰσλαμισμός- Μουσουλμανισμός. Ἐτσι πρέπει νὰ ἐρμηνευθοῦν καὶ ὅσα συμβαίνουν σήμερα στήν Τουρκία.-